

LATVIJAS REPUBLIKAS SATVERSMES TIESAS TIESNESIS

Jura Alunāna iela 1, Rīga, LV 1010

Tālrunis: 67830735, 67210274 Fakss: 67830770

Satversmes tiesas tiesneša

Alda Laviņa

ATSEVIŠĶĀS DOMAS

Rīgā 2016. gada 15. martā

lietā Nr. 2015-11-03

„Par Latvijas Bankas 2014. gada 15. septembra noteikumu Nr. 141

„Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu” 19. un 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 64. pantam, kā arī 91. panta pirmajam teikumam”

1. Satversmes tiesa 2016. gada 2. martā pieņēma spriedumu lietā Nr. 2015-11-03 „Par Latvijas Bankas 2014. gada 15. septembra noteikumu Nr. 141 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu” 19. un 20. punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmes 1. un 64. pantam, kā arī 91. panta pirmajam teikumam” (turpmāk – Spriedums) un atzina Latvijas Bankas 2014. gada 15. septembra noteikumu Nr. 141 „Noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas prasības, veicot ārvalstu valūtu skaidrās naudas pirkšanu un pārdošanu” 19. un 20. punktu (turpmāk – apstrīdētās normas) par neatbilstošiem Latvijas Republikas Satversmes 1. un 64. pantam, kā arī 91. panta pirmajam teikumam un spēkā neesošiem no to pieņemšanas brīža.

Nevaru piekrist Sprieduma 25. punktā ietvertajiem argumentiem attiecībā uz apstrīdēto normu atzīšanu par spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža.

Argumentējot savu viedokli, izmantošu Spriedumā lietotos saīsinājumus.

2. Sprieduma 23.2. punktā pamatoti atzīts, ka Latvijas Bankas noteikumi Nr. 141 tika izstrādāti, lai sasniegtu likumdevēja pilnvarojuma mērķi. Atbilstoši šajā punktā secinātajam pilnvarojošās normas (Novēršanas likuma 47. panta trešās daļas) mērķis ir paredzēt kapitālsabiedrībām, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību, attiecībā uz noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanu tādas prasības, kas būtu balstītas uz to darbības risku izvērtējumu. Satversmes tiesa Spriedumā vērta uzmanību uz to, ka Latvijas Banka, izdodot apstrīdētās normas, ir balstījies uz skaidras naudas tirdzniecības darījumiem piemītošajiem riskiem kapitālsabiedrībās, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību, un minētais risku izvērtējums ietverts Latvijas Bankas atbildes rakstā.

Turpretim Sprieduma 25. punktā ir norādīts, ka Satversmes tiesa nav guvusi apstiprinājumu tādu būtisku apstākļu pastāvēšanai, kuri varētu pamatot izņēmumu no prezumpcijas par *ultra vires* izdoto apstrīdēto normu spēkā neesamību no to pieņemšanas brīža.

3. Satversmes tiesai, izmantojot tai Satversmes tiesas likuma 32. panta trešajā daļā piešķirtās tiesības, iespēju robežās ir jāgādā par to, lai situācija, kāda varētu veidoties no brīža, kad apstrīdētā norma zaudē spēku, neradītu personām Satversmē garantēto pamattiesību aizskārumu, kā arī nenodarītu būtisku kaitējumu valsts vai sabiedrības interesēm (*sk. Satversmes tiesas 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005-12-0103 25. punktu un 2015. gada 16. aprīļa sprieduma lietā Nr. 2014-13-01 22. punktu*). Satversmes tiesas likums Satversmes tiesai ne vien dod pilnvaras, bet arī uzliek atbildību par to, lai tās spriedumi sociālajā realitātē nodrošinātu tiesisko stabilitāti, skaidrību un mieru (*sk. Satversmes tiesas 2009. gada 21. decembra sprieduma lietā Nr. 2009-43-01*

35.1. punktu). Gadījumos, kad *ultra vires* izdotas apstrīdētās normas tūlītēja atcelšana Satversmei neatbilstu vēl vairāk kā atstāšana spēkā, ir iespējams noteikt, ka norma zaudē spēku no kāda brīža nākotnē (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 3. punktu un 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-01-03 20. punktu*).

3.1. Satversmes tiesa savā praksē ir atzinusi, ka noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanai paredzētie pasākumi kalpo sabiedrības drošības aizsardzībai. Valstij ir pienākums aizsargāt sabiedrības drošību un kontrolēt finanšu līdzekļu plūsmu, novērst noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizāciju un terorisma finansēšanu, kā arī izvairīšanos no nodokļu maksāšanas. Šādu valsts pienākumu paredz ne vien Satversme, bet arī Latvijas kā Eiropas Savienības dalībvalsts saistības un virkne Latvijas starptautisko saistību (*sal.: Satversmes tiesas 2009. gada 28. maija sprieduma lietā Nr. 2008-47-01 11. punkts*).

Izskatāmās lietas dalībnieki ir vienisprātis, ka skaidras naudas tirdzniecības jomā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas riski ir īpaši augsti. Šādam lietas dalībnieku viedoklim piekrita arī Satversmes tiesa, Sprieduma 23.2. punktā atzīstot, ka apstrīdētās normas pieņemtas, izvērtējot kapitālsabiedrību, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību, darbības riskus, kas saistīti ar noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas iespējām. Tādējādi uzskatu, ka apstrīdētās normas ir pieņemtas ar mērķi aizsargāt sabiedrības drošību.

Lai arī apstrīdētās normas ir izdotas *ultra vires*, tās sekmēja sabiedrības drošības aizsardzību noteiktā tirgus daļā, proti, attiecībā uz Latvijas Bankas uzraudzībā esošajiem subjektiem – kapitālsabiedrībām, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību. Atzīstot apstrīdētās normas par spēku zaudējušām, tiek samazināts minēto kapitālsabiedrību uzraudzības un kontroles apjoms noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sfērā.

Sprieduma 25. punktā bija jāizvērtē, vai apstrīdēto normu atzīšana par spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža nepazeminās sabiedrības drošības līmeni un tādējādi nebūs vēl mazāk atbilstoša Satversmei kā to atstāšana spēkā vēl zināmu laiku.

3.2. Pieņemot tiesisko regulējumu, atbilstoši kuram tiek uzraudzītas un kontrolētas kapitālsabiedrības, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību, ir jāņem vērā, ka normatīvo aktu sistēmai jābūt iekšēji saskaņotai. Likumdevēja pienākums ir nodrošināt, lai normatīvajos aktos ietvertais valsts pārvaldes regulējums atbilstu labas pārvaldības principam (*sk., piemēram, Satversmes tiesas 2009. gada 19. maija sprieduma lietā Nr. 2008-40-01 17. punktu*). Skaidras naudas tirdzniecības darījumu uzraudzību un kontroli reglamentē ne tikai apstrīdētās normas, bet gan plaša un vienota tiesību normu sistēma. Arī Sprieduma 23.2. punktā minētā Finanšu sektora attīstības padomes 2013. gada 28. marta sēdē apstiprinātā Darbības plāna noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas sistēmas uzlabošanai 3.2.8. apakšpunktā norādītā MONEYVAL Ziņojumā ietvertā rekomendācija, kas ņemta vērā, noskaidrojot Novēršanas likuma 47. panta trešās daļas mērķi, attiecas ne tikai uz Latvijas Banku, bet gan vispār uz Latvijas Republiku.

Latvijas Banka atbilstoši likumdevēja pilnvarojumam darbojas tai piešķirtās kompetences jomā, proti, izstrādā prasības Novēršanas likumā noteikto pienākumu izpildei tikai attiecībā uz kapitālsabiedrībām, kas nodarbojas ar skaidras naudas tirdzniecību. Savukārt atbilstoši Novēršanas likuma 47. panta otrajai daļai tiesības izdot noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršanas uzraudzības un kontroles normatīvos noteikumus attiecībā uz kredītiestādēm ir FKTK, taču FKTK noteikumi saskaņā ar minēto Novēršanas likuma normu nav izdoti.

Uzskatu, ka konkrētajā situācijā bija jālemj par to, vai likumdevējam un valsts iestādēm nebūtu dodams noteikts laiks, lai sadarbības ietvaros, ņemot vērā visu normatīvo aktu sistēmu, tiktu rūpīgi izvērtēts, kā vislabāk varētu aizsargāt sabiedrības drošību, citastarp ievērojot arī tiesiskās vienlīdzības principu.

4. Satversmes tiesas praksē ir bijuši vairāki gadījumi, kad *ultra vires* pieņemta tiesību norma (akts) tikusi atzīta par spēku zaudējušu no kāda brīža nākotnē. Šādus secinājumus Satversmes tiesa ir pamatojusi, izvērtējot dažādus apstākļus.

Vienā šādā gadījumā Satversmes tiesa ņēma vērā to, ka Satversmei neatbilstošās tiesību normas kopumā bija vērstas uz personu pamattiesību un drošības aizsardzību un stāvoklis, kāds izveidotos, ja vispār neviens akts attiecīgo jomu neregulētu, būtu vēl vairāk neatbilstošs Satversmei. Tāpēc Satversmes tiesa pieļāva, ka tiesību normas, kaut arī pēc formas izdotas *ultra vires*, tomēr paliek spēkā līdz brīdim, kad stājas spēkā cits tiesiskais regulējums (*sk. Satversmes tiesas 2002. gada 22. oktobra sprieduma lietā Nr. 2002-04-03 secinājumu daļas 3. punktu*). Citā lietā Satversmes tiesa secināja, ka, atzīstot likumdevēja pilnvarojumam neatbilstošu regulējumu par spēkā neesošu no tā izdošanas brīža, personas tiktu nostādītas nelabvēlīgā situācijā. Šā iemesla dēļ attiecīgajai valsts pārvaldes iestādei tika atvēlēts nepieciešamais laiks augstāka juridiskā spēka tiesību normām atbilstoša regulējuma izstrādāšanai un izdošanai (*sk. Satversmes tiesas 2008. gada 23. septembra sprieduma lietā Nr. 2008-01-03 20. punktu*). Savukārt jautājumā par *ultra vires* izdotu tiesību normu stipendiju piešķiršanas jomā Satversmes tiesa atzina, ka tiesiskās stabilitātes principam pretēja būtu tāda situācija, ka pēc apstrīdētās normas atzīšanas par spēkā neesošu jau studiju semestra laikā augstākās izglītības iestādēm vajadzētu atkārtoti izlemt jautājumus par stipendiju piešķiršanu (*sk. Satversmes tiesas 2011. gada 5. maija sprieduma lietā Nr. 2010-57-03 16. punktu*). Vēl vienā lietā Satversmes tiesa secināja, ka pamattiesību aizskāruma novēršana nav iespējama bez Ministru kabineta rīcības. Proti, Ministru kabinetam bija jāparedz likumdevēja izvirzītajam uzdevumam atbilstoša kārtība. Tam bija nepieciešams laiks, tādēļ piemērotākais risinājums bija apstrīdēto normu atzīšana par spēkā neesošām ar konkrētu brīdi nākotnē (*sk. Satversmes tiesas 2013. gada 27. jūnija sprieduma lietā Nr. 2012-22-0103 19. punktu*).

Ievērojot citastarp arī vienlīdzības principu, līdzīgi gadījumi ir izšķirami līdzīgi. Tamdēļ Satversmes tiesai Spriedumā bija jāņem vērā minētajos

nolēmumos ietvertās atziņas un jāizvērtē, vai valsts pienākums aizsargāt sabiedrības drošību tik būtiskā jomā kā noziedzīgi iegūtu līdzekļu legalizācijas un terorisma finansēšanas novēršana vēl jo vairāk nenorāda uz nepieciešamību apstrīdētās normas atzīt par spēkā neesošām no kāda brīža nākotnē.

Ņemot vērā minēto, uzskatu, ka Spriedumā bija jāizvērtē, vai nepieciešamība aizsargāt sabiedrības drošību nav uzskatāma par pietiekami būtisku apstākli, lai neatzītu apstrīdētās normas par spēkā neesošām no to pieņemšanas brīža un dotu likumdevējam un valsts iestādēm laiku sistēmiskai izvērtēšanai, kā vislabāk, citastarp ievērojot arī tiesiskās vienlīdzības principu, būtu aizsargājama sabiedrības drošība.

Satversmes tiesas tiesnesis

A. Laviņš